

AiA Art News-service

nrc >

Vervalsers zijn niet slimmer geworden'

James Martin Forensisch onderzoeker

Vervalsingen ontmaskeren is het werk van James Martin, directeur wetenschappelijk onderzoek bij Sotheby's.

- Daan van Lent
 - Arjen Ribbens
- 3 maart 2017 om 23:25

‘Fakebuster’ is hij wel genoemd. Honderden ontdekkingen van vervalste kunstwerken heeft James Martin op zijn naam staan. Nadat hij vorig jaar een aan Frans Hals toegeschreven schilderij als nep ontmaskerde, nam Sotheby’s in december zijn laboratorium over en werd de Amerikaanse forensisch onderzoeker directeur wetenschappelijk onderzoek bij het veilinghuis.

Als iemand dus kan zeggen hoeveel tijd en moeite het kost om een vervalsing te ontdekken, dan is het Martin wel. „Dat varieert van enkele uren tot een half jaar”, zegt hij aan de telefoon vanuit New York.

Als het soms zoveel tijd kost om een vervalsing op te sporen, is het dan wel mogelijk om bij Tefaf, de kunstbeurs die donderdag in Maastricht begint, in twee dagen ruim 30.000 werken op echtheid te keuren? Die vraag beantwoordt Martin ontwijkend. „Ik geef geen commentaar over Tefaf.”

Na een korte stilte begint Martin de standaarden en procedures uit te leggen die hij bij Sotheby’s wil doorvoeren: „Beurzen vragen om snelheid. Maar snelheid is vaak niet je vriend bij het ontdekken van vervalsingen. Wij kunnen niet alleen veel meer technologie en wetenschappelijke kennis toepassen, we gaan ook de tijd nemen voor diepgravend onderzoek. En daarbij zullen we ook gebruikmaken van onafhankelijke experts.”

Martin is voorzichtig in zijn uitlatingen. Erfenis van de periode dat hij in Amerikaanse rechtbanken optrad als getuigedeskundige en dus kwetsbaar was voor advocaten die probeerden zijn geloofwaardigheid te ondermijnen. In 1991 begon Martin, opgeleid als kunstenaar en conservator, bij het kleine Clark Arts Institute in Williamstown, Massachusetts.

Daar zette hij zijn eerste materiaaltechnische onderzoekslaboratorium op, dat onder meer werkte voor musea, veilinghuizen en verzekeringsmaatschappijen.

In 2000 begon hij zijn eigen bedrijf Orion. Hij was betrokken bij het onderzoek in drie van de grootste vervalsingsschandalen van de afgelopen tien jaar. Hij bestudeerde de schilderijen van Wolfgang Beltracchi, een Duitser die vermoedelijk 300 vervalsingen aan de man bracht.

Martin trad ook op als expert in verschillende juridische geschillen tussen gefopte verzamelaars en de Knoedler Gallery. Deze New Yorkse kunsthandel verkocht tientallen, door een Chinese immigrant geschilderde vervalsingen van schilders als Pollock en Rothko.

Over zijn ontdekkingen in de meest actuele grote affaire – kunstwerken afkomstig van de Franse verzamelaar Giuliano Ruffini – mag hij niets zeggen. Er lopen nog rechtszaken van Sotheby's tegen de inbrengers van valse kunstwerken die van Ruffini afkomstig zijn.

Gaan vervalsers steeds geraffineerder te werk?

„Nee. Ik weet dat het populair is om dat te denken. Maar al sinds de Oudheid zijn kunstvervalsers heel slim. Wel hebben vervalsers nu veel makkelijker toegang tot wetenschappelijke literatuur over materiaal en technieken van specifieke kunstenaars. Die obscure publicaties zijn met Google Scholar Search nu zo te vinden.”

Kunsthistorici die door de valse Frans Hals in de luren zijn gelegd, noemden het een van de meest verfijnde vervalsingen ooit.

„Er is een verschil tussen verfijnd en voorzichtig. Als ik mij baseer op wat iedereen in de media kan lezen, dan zie je dat de vervalsers veel zorg hebben besteed aan het gebruik van op het eerste gezicht overtuigende materialen die niet met eenvoudige technische en wetenschappelijke tests kunnen worden ontdekt.

„Zoals: röntgenfluorescentie-techniek, met een apparaat dat eruitziet als een Star Wars Phaser. Fantastisch gereedschap. Maar het titaniumwit waarmee Beltracchi uiteindelijk door de mand is gevallen, werd met deze technologie eerst een paar keer gemist. Net als de moderne synthetische pigmenten die hij gebruikte.”

Doet u iets wat anderen niet kunnen?

„Waarschijnlijk niet. Al sta ik er wel om bekend te speuren naar afwijkingen waar anderen vaak niet naar kijken. Ik denk dat ik meer in detail kijk.”

Hoeveel schilderijen onderzoekt u nu?

„Ik ben op dit moment vooral bezig met het opzetten van Sotheby's-laboratoria in New York en Londen. Een groot deel van mijn tijd ga ik me straks bezighouden met het onderwijzen van specialisten en onderzoekers bij het veilinghuis, zodat ze zelf in staat zijn eenvoudig technisch onderzoek te doen en verdachte afwijkingen te constateren.”

Verwacht u zo meer vervalsingen bij Sotheby's te ontdekken?

„Kunsthistorici en onderzoekers bij Sotheby's herkennen nu al veel vervalsingen. Ze worden afgewezen en halen nooit de verkoop. We zullen in de nieuwe labs uiteraard veel naar kunstwerken kijken. Maar dat gaat verder dan alleen vervalsingen opsporen. Vergelijk onze wetenschappelijke afdeling met die in musea als het MoMA of het Rijksmuseum. We kunnen ook onderzoek doen naar de toeschrijving, de leeftijd van een werk, de gebruikte materialen of de herkomst. En dat gaat soms ver. Ik heb weleens een vlag onderzocht op de aanwezigheid van kruit, om te weten of die *Star Spangled Banner* in een oorlog was gebruikt.”